

ВІДОМІ ТА НЕВІДОМІ СПОСТАТІ УКРАЇНО-БОЛГАРСЬКОЇ ІСТОРІЇ
[Рец.: Караїванов Н. Велики и видни украинци-българолюбци.
– Софія, 2009. – 167 с.]

Історія україно-болгарської дружби має значну історіографію. Одна частина робіт присвячена зв'язкам болгарських діячів з українськими землями, життям та діяльністю їх в Україні. Інша – стосується питань допомоги в боротьбі болгарського народу проти османського панування, здобуття болгарами освіти в Рішельєвському лицейі та Новоросійському університеті в Одесі, підготовки болгарських спеціалістів у різних сферах культури, відкриттю та діяльності Болградської гімназії, болгарській діаспорі в Україні, соціалістичному будівництву в Болгарії в другій половині ХХ ст. тощо. Зворотного боку цих зв'язків, а саме дослідження життя та діяльності українців в Болгарії, здебільшого, торкалось найбільш відомих науковців, діячів культури, як то Михайла Драгоманова, Лесі Українки, Михайла Попруженка та ін.

Представлена книга історика, викладача Софійського університету “Св. Климент Охридські” Ніколи Караїванова (видана за сприяння “Сдружение з българо-украинска дружба и сътрудничество”, м. Софія) дає можливість не лише в науково-популярній формі схарактеризувати зв'язки з Болгарією зазначених видатних українців, але й зрозуміти, що в Болгарії перебувала значна українська еміграція, коріння та традиції якої починаються з ХІХ ст. Цю еміграцію складали не лише представники української науки та культури, але й військові офіцери, козаки, солдати, суспільно-політичні діячі.

Рецензоване видання – збірка невеликих статей, що містять короткі біографії українських діячів культури з акцентом на їхніх зв'язках з Болгарією. У вступі (с. 3-4) автор книги зазначає, що через досить значну кількість персоналій він розглянув лише найбільш відомих і значимих для історії Болгарії та України. Статті в книзі поділені на окремі розділи. В першому розділі представлені особи, які не перебували безпосередньо в Болгарії, але вивчали або писали про болгарську культуру, мову, історію, населення. Зокрема, це письменники Іван Франко й Ольга Кобилянська, лінгвісти Йосип Бодяньський, Олександр Потебня, мовознавець Микола Груньський, історик Аполлон Скальковський. Цікавим фрагментом цього розділу є відзначені найбільш талановиті та відомі учні(студенти)-болгари Йосипа Бодяньського – медієвісти Спиридон Н. Палаузов і Николай Х. Палаузов, фольклорист Сава Філаретов, лінгвіст Найден Геров, філолог та історик Марін Дринов та ін.

В другому розділі розглянуто діяльність діячів, які відвідували Болгарію та листувались з болгарською інтелігенцією. Серед них філолог Віктор Григорович, палеограф Іларіон Свенцицький, генерал-фельдмаршал Йосип Ромейко-Гурко, художники Йосип Будкевич і Павло Ковалевський, етнограф й історик Юрій Венелін (Георгій Хуца). Третій розділ представляє особистостей, які проживали і працювали в Болгарії, як то: історик Михайло Драгоманов, історик і філолог Михайло Попруженко, художник-ілюстратор Вадим Лазаркевич, скульптор Михайло Паращук, публіцист Ярослав Романчук, засновник болгарської електропромисловості Іван Кондратенко, театральний сценарист Євген Ващенко. Цікаво, що в творчості Михайла Паращука, крім скульптурних портретів, в книзі особливо відзначені його здобутки як архітектора. Серед проєктованих та оформлених ним будинків значна кількість найкращих пам'ятників архітектури столиці Болгарії – Софії: будинок Народного банку, Судова палата, військова академія, Болгарська академія наук, театр “Роял”, посольства Франції й Угорщини. Саме Михайло Паращук зробив барельєф на могилі видатного українського історика Михайла Драгоманова (див. фото с. 203). Як зазначає Н.Караїванов, діяльність Михайла Паращука не обмежувалась лише мистецтвом. За ініціативи Паращука, професора Івана Шишманова й інших представників болгарської інтелігенції в 20-х рр. ХХ ст. започатковано “Україно-българско дружество” і його періодичне видання “Україно-български весті” (с. 118).

Окремим розділом є статті про болгар, які здобули освіту в Україні – навчальних закладах Одеси, Києва, Харкова.

Через невеликий обсяг книги, на жаль, до неї не увійшли інші представники української діаспори в Болгарії. На нашу думку, розширення обсягу могло б відбуватися за рахунок малодосліджених раніше аспектів, присвячених українській еміграції в Болгарію після революційних подій 1917-1920 рр. в Україні та її зв'язків з потужними еміграційними центрами в Празі, Варшаві, Берліні; ставлення болгарських суспільно-політичних діячів до українського питання під час Першої і Другої світових війн тощо. Важливим доповненням книги міг стати і науковий апарат.

Наприкінці хотілось би привітати і подякувати Ніколі Караїванову за чудову книгу, що розширює наші уявлення про важливі моменти спільної української і болгарської історії, спростовує історіографічні помилки, що є цінною не лише для науковців, але й для навчального процесу у ВНЗ. Побажаємо досліднику натхнення у своїх подальших дослідженнях і чекаємо видання книги українською мовою, що значно розширило б коло її читачів в Україні.

Olena Bachyns'ka, Olexander Sereda

Known and unknown persons of Ukrainian-Bulgarian history

[Reference: Karaivanov N. Great and famous Ukrainians, which have done to do something with Bulgaria.– Sofia, 2009. – 167 p.]